

své činnosti podrobiti se zvláštní zkoušce. Úředníci vykonavací musí mimo to položit kauci (§ 18).

Druhá část pojednává o odmítnutí soudců a část třetí o příslušnosti (viz příslušné zvláštní články).

Druhý díl jedná o řízení ve věcech sporných ve dvou částech: 1. věcná příslušnost, 2. místní příslušnost.

Třetí díl obsahuje řízení ve věcech nesporných. Zvláště povšimnutí hodno jest nové stanovení, že ku povolení dobrovolného rozvodu, jakož i k rozloučení dle § 133 o. o. z. povolán jest onen soud okresní, jenž jest příslušným soudem manžellovým (§ 114), dále že ku projednávání nesporných záležitostí fideikomisních, ač není-li ohledně jednotlivých fideikomisů jiná instance ustanovena, onen krajský neb zemský soud jest příslušným, k němuž náležel zakladatel fideikomisu v době své smrti; uhasne-li fideikomis smrtí posledního držitele, přísluší ohlášení o tom soudu fideikomisnímu, a to též tehdy, když soud fideikomisní není zároveň soudem pozůstalostním (§ 116) (viz čl. Řízení pozůstalostní).

Notářství.

A) Notáři.

I. Pojem.

Notáři jsou osoby státem jmenované a státem ověřené, za jichž pomoci a intervence dle zákona písemně prohlášené vůli stran zajistiti se má moc průvodní. Dle rakouského notářského řádu jsou notáři osoby státem zřízené a veřejně ověřené, aby dle zákonných ustanovení o právních prohlášeních a jednáních, jakož i o skutečnostech, z kterých práva odvozována býti mají, veřejné listiny vyhotovovali a sepisovali, potom aby listiny stranami jim svěřené uschovali a peníze i cenné papíry přijímali, by je pak buď třetím osobám vydali, nebo u úřadu složili. Notáři působí dále také jako soudní komisaři a jako zástupcové v řízení nesporném částečně i sporném.

II. Dějinný vývoj.

Již starý Řím znal zvláštní třídu, tabelliones, t. j. veřejné písaře, kteří po živnostensku zřizovali listiny, které však neměly žádné moci průvodní; jejich činnost byla spíše identická s dnešními veřejnými písaři v Itálii, kteří na ulici svůj stůl postaví a na požádání listy a listiny sepisují. V době křesťanské jeví se toto následkem jich úředního použití se strany církve jako předchůdcové středověkých »notarii« a francouzských »notaires«. Za císařů římských a byzantských vyskytují se tak zv. písaři tajní, kteří byli voleni z osob stavu vznešeného. Za Konstantina Velikého bylo jich užíváno jako říšských kancléřů, kteří při důležitých státních záležitostech psali protokoly. Ve třetím století byli od papežů z tabellionů brány osoby, které měly za úkol sepisovati dějiny mučedníků, potom jednání sněmů, rozmluvy atd. Notáři ve smyslu moderním povstali v Itálii teprve za doby Karolingů. Od té doby totiž zřizovali jmenovaní tabelliones o soudních jednáních listiny, kterýmž jistá věrohodnost přiznána byla. Na tomto základě vytvořilo se notářství v Itálii v dnešním smyslu a již na konci XII. století byl jeho vývoj ukončen; ku vykonávání tohoto úřadu bylo třeba pro dotyčnou osobu císařské nebo papežské autorisace; úkol notářů záležel ve vyhotovování listin, smluv a jiných spisů spadajících do různých oborů právních; tyto listiny tvořily nejen následkem jim propůjčené veřejné víry plný důkaz o právních jednáních v nich obsažených, nýbrž byly

podobně jako soudní rozsudky vykonatelný. Notáři vystupovali tu vůbec jako osoby stejně oprávněné se soudci, poněvadž se počalo civilní soudnictví rozdělovati mezi soudy a notáře v ten způsob, že oněm příslušelo sporné a těmto nesporné soudnictví. Instituce notářství došla na to největšího rozvoje ve Francii, kamž se z Itálie dostala. Již před revolucí těšilo se notářství zvláštní přízni králů. Revoluce nejen že ho nezrušila, nýbrž vydala nejobsáhlejší zákon notářský ze dne 25. ventôse XI. 16. března 1803, který jest ještě dnes v platnosti.

Rakouské notářství je v mnohých směrech napodobením francouzské instituce, jak to vysvítá z Regolamento provvisorio per i notaj ze dne 15. května 1827 dříve v král. dalmatském platného a z dřívějšího řádu notářského ze dne 21. května 1855 č. 94 ř. z. a ze dne 7. února 1858 č. 23 ř. z. Nyní platí notářský řád ze dne 25. července 1871 č. 75 ř. z. pro království a země v říšské radě zastoupené s tím obmezením, že v království dalmatském vzhledem k výši kauce notářské toho času platná ustanovení (čl. VII. cirkolare del Tribunale d'Appello ze dne 23. června 1840) i dále místo ustanovení obsažených v § 22 tohoto notářského řádu platí a ohledně užívání notářů jako soudních komisařů oddíl XIII. (§ 183—193) dřívějšího řádu notářského ze dne 21. května 1855, jakož i nařízení ministra spravedlnosti ze dne 7. května 1860 č. 120 ř. z. ještě dnes pro všechny země na říšské radě zastoupené — vyjma Dalmacii — platí. (Viz vyhlášovací patent, čl. II., odstavec 3). V rakouské polovici říše jest 1007 notářů, tak že připadá jeden notář na 23.700 obyvatel; v uherské polovici jest 194 notářů a připadá jeden na 89.431 osob.

III. Obor působnosti.

Notářství dělí se ve dva obory:

1. jeden obsahuje činnost notáře, kterou tento vykonává na základě ustanovení notářského řádu jako veřejně povoláný a schválený orgán;

2. druhý obsahuje onu činnost v sobě, která na základě zvláštních nařízení výkony prací právních zahrnuje, při které notář má postavení plnomocníka a zástupce stran.

K č. 1. Tento obor zahrnuje v sobě:

a) oprávnění vyhotoviti veřejné listiny dle notářského řádu. Sem patří zřizování spisů notářských (§ 52—69 not. ř.), posledních pořízení (§ 70—76 not. ř.), osvědčování skutečností a prohlášení (§ 76), vidimace opisů (§ 77—79), legalisace podpisů (§ 79), osvědčení času, kdy byla předložena nějaká listina (§ 80), zřizování vysvědčení, že jest někdo na živu (§ 81—83), osvědčování oznámených prohlášení (§ 83—87), osvědčení usnesení valných hromad (§ 87), osvědčování skutečných udalostí (§ 88), protesty směnek a obchodních papírů (§ 89—90), vyhotovení opisů, výtahů a vysvědčení (§ 91—104).

b) Převzetí a uschování listin, peněz a cenných papírů, za účelem aby vydány byly třetím osobám neb složeny k úřadu.

Činnost uvedená pod a) a b) tvoří vlastní notářství v užším smyslu slova tedy zvláštní obor působnosti tohoto právního institutu.

c) Notář jako soudní komisař: Jako soudní komisaři jsou notáři oprávněni:

a) předsevzítí zápis úmrtí, jakož i ostatní ku projednávání pozůstalosti nutné výkony, při nichž se nejedná o soudní rozhodnutí;

β) soudní odhady ve sporném i nesporném řízení;

γ) soudní dražby věcí movitých ve sporném i nesporném řízení, jakož i věci nemovitých v řízení nesporném. (§ 183 not. ř. ze dne 21. května 1855 č. 94 ř. z.). Přenesení těchto úkonů na notáře jest v místě soudního dvoru I. stolice přikázáno, jinde soudu na vůli ponecháno (nař. ze dne 7. května 1860 č. 120 ř. z.).

K č. 2. Notář jest oprávněn sepisovati na požádání stran podání v řízení nesporném, jakož i soukromé listiny a v rozepřích, které se dle řízení stručného nebo bagatelního projednávají, pak v řízení upomínacím jako plnomocník stran vystupovati potud, pokud v téže věci nezřídil spis notářský a pokud zastupování toto neprovozuje po živnostensku (výn. min. sprav. ze dne 21. srpna 1851 č. 10.351 a ze dne 17. února 1852 č. 17.431 na vrchní zemský soud ve Vídni, ze dne 7. dubna 1852 č. 4453 na vrchní zemský soud král. Českého, ze dne 2. června 1854 č. 9591).

IV. Jmenování notářů.

Notáře jmenuje z pravidla ministr spravedlnosti na základě konkursu vypsaného příslušnou notářskou komorou (§ 10). Náležitosti k dosažení notářství jsou: rakouské státní občanství, stáří 24 roků, svéprávnost, zachovalost, odbytá studia právnická, theoretické státní zkoušky nebo doktorát (ustanovení, dle kterého hodnost doktora práv, na některé rakouské universitě nabytá, se rovná složeným státním zkouškám, platí jen pro ty kandidáty, kteří při počátku působnosti zákona ze dne 20. dubna 1893 č. 68. ř. z. vzhledem na právní a státovědecká studia a státní zkoušky hodnosti doktorské právě dosáhli (§ 6 cit. zák.), 4letá praxe, z níž 2 roky u notáře a 2 roky buď u soudu nebo advokáta ztráviti jest, zkouška notářská (po případě soudcovská nebo advokátní) (připuštění ke praktické zkoušce notářské smí se státi teprve po 2leté praxi notářské, § 2 nař. min. spraved. ze dne 11. října 1854 č. 266) a znalost dotyčných zemských jazyků. Provozování advokacie nebo placený úřad státní vyjma úřad učitelský jest neslučitelný s notářstvím. Státní úředník, který jmenován byl notářem, musí ihned výkon své služby zastaviti (roz. min. sprav. ze dne 20. února 1878 č. 2222). Také zakázáno jest notáři každé zaměstnání, které buď samo o sobě nebo jehož provozování se ctí a hodností stavu notářského neslučitelné jest anebo pro které by plná důvěra v jeho nestrannost a hodnověrnost při listinách jím zřízených zviklána býti mohla. Působnost notáře vztahuje se na celý okrsek soudního dvoru I. stolice, pro který byl jmenován. Dosažením místa notářského nemění se domovská příslušnost žadatelova (roz. m. sprav. ze dne 29. října 1870 č. 13.247).

V. Místní obor působnosti.

Notář musí míti na vykázaném jemu místě úřední sídlo a nesmí mimo toto místo jiného stálého úředního sídla míti. Úřad svůj může vykonávati toliko uvnitř okrsku soudního dvoru I. stolice, pro který jest jmenován, a to bez ohledu na bydliště stran. Notářská listina notářem sepsaná mimo jeho okrsek nemá moci listiny veřejné. Dle potřeby může notář přidržen býti, aby v určité dny úřadoval mimo své úřední sídlo (§ 8).

VI. Nastoupení úřadu a výkon jeho.

Nově jmenovaný notář nesmí před složením přísahy úřad svůj vykonávati; k přísaze pak připustí se teprve po schválení a složení předepsané kauce, jakož i po schválení jeho úřední pečeti a předložení potřeb-

ného počtu otisků pečeti a vzoru svého podpisu tím způsobem, že se mu od příslušného vrchního zemského soudu vyhotoví dekret, dle kterého svůj úřad nastoupiti může (§ 13—16). Notář, který byl na jiné místo přeložen, nemusí znova přísahati, má si vymoci toliko schválení své nové pečeti a doplniti potřebnou kauci u notářské komory svého nového sídla (§ 17). Notář nemůže dále platně svůj úřad zastávati, jakmile mu bylo doručeno soudní opatření o zániku jeho úřadu nebo suspensi dle § 163 not. ř. Sepsal-li by proti těmto předpisům notářský spis, nemá tento moci veřejné listiny. Nastane-li potřeba, aby notář následkem dovolené, nemoci, nepřítomnosti, suspense, sesazení z úřadu, smrti nebo vystoupení nebo z jiných důvodů byl zastupován, má se k návrhu notářské komory soudem I. stolice v sídle notářské komory zástupce jmenovati. V případě dovolené nebo nemoci má notář, který má býti zastupován, v jiných případech notářská komora vhodného zástupce navrhnouti. Každý nově jmenovaný nebo na jiné místo přesazený notář musí během 3 měsíců ode dne doručení jmenovacího nebo přesazovacího dekretu nebo během doby k jeho žádosti vrchním zemským soudem jemu povolené svou kancelář ve svém místě úředním otevřítí, jinak by se mělo za to, že na své místo resignoval. Nastane-li případ tento má vrchní zemský soud, vyslyšev vrchního státního zástupce, bez dalšího projednávání s výhradou stížnosti na nejvyšší soudní dvůr o tom se vysloviti a ministru spravedlnosti to oznámiti. Dotyčné oznámení na vrchní zemský soud učiní notářská komora.

VII. Povinnosti v úřadě.

1. Notář nesmí z pravidla žádné úřední jednání odepřítí. On jest však povinen je odepřítí:

a) jsou-li tu důvody, které jej z úřadu vylučují, jako příbuzenství do 4. stupně, švagrovství do 2. stupně a adopce; s osobami, které jsou s ním v tomto poměru, nesmí notářských listin sepisovati, rovněž ne se svojí manželkou.

b) Notář musí dále úřední jednání odmítnouti:

α) ohledně jednání, při kterých stává důvodné podezření, že je strany předseberou toliko na oko, k obejití zákona nebo za příčinou nezákonného poškození třetí osoby;

β) ohledně osob, o kterých ví nebo důvodně se domnívá, že pro svou nezletilost nebo pro jiný důvod k právním jednáním, která přesevzítí chtějí, jsou nezpůsobilé. Jiné pochybnosti ve příčině potřebné plné moci neb oprávnění stran má notář jim pouze sděliti a tyto jim vytknuté nedostatky v notářském spise zjistiti.

2. Notář je zavázán k mlčenlivosti i ohledně svých pomocných pracovníků.

3. Notář ručí za to, že vše, o čem v notářském spise uvedeno jest, že se za jeho přítomnosti stalo, také skutečně v jeho přítomnosti a udatným způsobem se stalo a jest zodpovědným za každou nesprávnost byť i z nedopatření pošlou.

4. Každé porušení povinností notářským řádem notáři předepsaných jest trestuhodné, a notář ručí za škodu stranám tím způsobenou. Trestnost porušené úřední povinnosti nepomíjí náhradou škody.

VIII. Všeobecné předpisy vyhotovování notářských listin.

1. Notářské listiny jest sepisovati v zemském jazyku v okrsku notáře obvyklém a je-li tam více jazyků obvyklých, v jedné z těchto řečí dle přání stran. Listiny notářské musí býti psány jasně a bez zkratek a prázdné prostory musí býti čarami vyplněny.

2. Datum, ustanovení časová, udání číslic mají se písmenami vy-psati (§ 44).

3. V notářské listině nesmí býti nic vymazáváno, přepisováno nebo mezi řádky psáno.

4. Změny musí se na konci listiny poznamenati, poznámka tato musí býti notářem a pokud strany a svědci dle not. řádu k podpisu povoláni jsou, též těmito býti podepsána.

5. Listiny notářské uschovává v prvopise z pravidla ten notář, který je sepsal. Notář smí prvopis notářské listiny toliko k soudnímu rozkazu soudu nebo k rozkazu notářské komory této vydati.

6. Vyhotovují-li dva notáři listiny notářské, jest i druhý notář zodpověden za šetření zákonných předpisů.

7. Notářské snímky, opisy a výtahy:

a) Pokud notář své spisy sám uschovává, má jen on právo snímky notářských listin a opisy jich vydávati;

b) snímky notářských spisů smí se, pokud není nic jiného ve spise vymíněno, jen jednou každé ze zúčastněných stran vydati; žádá-li táž strana opětne vyhotovení snímku, může jí býti vydán jen tehda, svolí-li k tomu všichni účastníci, anebo vrátí-li strana snímek jí dříve vydaný pro vady notáři nebo dokáže-li, že jí vydaný snímek následkem ztráty byl umořen, anebo byl-li notář rozkazem soudním k tomu vybídnut. Dotyčnou žádost jest podati u sborového soudu I. stolice, v jehož okrsku notář své sídlo má. O svolení zúčastněných stran k opětnému vydání snímku má se se-psati spis notářský.

c) Ověřené opisy notářských spisů mohou se, není-li nic jiného vy-míněno účastníkům, jich zákonným zástupcům, plnomocníkům a právním nástupcům na jednostrannou jich žádost i vícekráte vydati. Totéž platí o vydání jednoduchých opisů a nahlížení do notářských spisů.

d) Třetím osobám smí se dovoliti nahlížení do notářských spisů, jakož i vyzdvihnouti si jednoduché neb ověřené opisy jen se svolením oněch účastníků, kteří do nich sami nahlížení nebo opisy vyžádati si mohou, mimo to, dokážou-li právní zájem na věci a nestává-li žádné pochybnosti proti udělení. Odepřel-li by notář k vůli takové pochybnosti nahlédnutí do spisů nebo sdělení opisů, může si strana stěžovati u notářské komory.

e) O protokolech o posledním pořizení sepsaných nebo notáři písemně odevzdaných vydávají se jednoduché ověřené opisy.

f) Osvědčení oznámených prohlášení, osvědčení usnesení valných hromad, skutečných událostí, životní vysvědčení a protesty může notář i vícekráte a všem těm, kdož právní zájem na věci prokáží, vydati.

IX. Kauce notářská.

Nově jmenovaný notář musí před složením přísahy zákonnou kauci složiti; notář, který jest přesazen na jiné místo, musí kauci svou doplniti. Výška kauce řídí se dle sídla notářova a obnáší pro Vídeň 8000 zl., pro města, která mají aspoň 30.000 obyvatel, 5000 zl., pro místa, v nichž jest soud I. stolice 2000 zl. a všude jinde 1000 zl. V Dalmacii jest stanovena výše kauce pro Zader, Kotor, Ragusu, Split 315 zl. a pro ostatní místa

157 zl. 50 kr. Kauci jest složiti v hotovosti nebo v cenných papírech, které skytají pupilární jistotu, nebo lze ji hypotekou zjistiti. Kauce slouží jako zástava ku pojištění nároků na náhradu škody a platů, k nimž by úřadování notářem podnět zavdalo. Pro jiné pohledávky může kauce tato býti jen tehdy zabavena, když pohledávky z úřední jeho činnosti vzešlé jsou zaplacený. Zemře-li notář, zbaven-li svého úřadu, nebo ztratí-li ho následkem odsouzení, může vydání kauce povoliti notářská komora za souhlasu státního zástupce (§ 22—28).

X. O d m ě n a n o t á ř ů.

Notáři smí za své úřední výkony vybrati toliko poplatky sazbou stanovené. Jen za taková jednání, která jsou rozsahu neobyčejného, která vyžadují zvláštní námahy a odpovědnosti neb dalekosáhlých příprav, neb která s neobyčejnou ztrátou času spojena jsou, může notář větší poplatek onomu neobyčejnému výkonu přiměřený žádati; poplatek tento budiž buď vzájemným dohodnutím stanoven nebo uvážením soudu vyměřen. Za každé jednání, které notář předsevezme na požádání stran v době od 7. hodiny večerní do 8. hodiny ranní, jest poplatek o polovinu větší, než jak v sazbě jest uveden. Za úřední jednání započaté, které bez notářova zavinění zůstalo nedokončeno, přísluší jemu přiměřená odměna, která však nesmí dosahovati výše poplatku za jednání dokončené. Notář musí poplatky od strany vybrané, jak na svých spisech původních, tak i na vyhotoveních, ověřených opisech, osvědčcích a vysvědčcích stranám vydaných poznamenati a potvrditi. Odporuje-li strana poplatku notářem vyměřenému a zůstane-li smírné zprostředkování notářské komory bezvýsledným, nebo nežádá-li ani strana za ně, rozhodne o výši poplatku k žádosti notářově nebo strany soud I. stolice, který jest v sídle notářské komory, tuto dříve slyšev. Vymáhání poplatků notáři soudem příkknutých, děje se tímž způsobem, jako dobývání poplatků soudních. Za notářské spisy, vyhotovení, výtahy, opisy, vysvědčení a osvědčení, které pro chyby formální nebo nedopatření notářovo se staly nepotřebnými, nesmí se žádný poplatek vybírati; poplatek již zaplacený lze nazpět žádati. Notář, který vybírá vyšší poplatky, než které jsou sazbou stanoveny, má účastníku vrátiti, oč více vybral, a mimo to má býti disciplinárně potrestán (§ 171—182 notářského řádu).

Notářské poplatky dělí se:

1. Na odměnu za jednání stanovenou buď dle ceny předmětu nebo dle pevné sazby; sazba obsahuje 5 tříd;

2. na poplatky za ztrátu času, jež vybírají se dle poměru zužitého času na místě poplatku za jednání při vyhotovování listin, které neobsahují ani stanovení ceny ani dat pro vyměření poplatku potřebných. Totéž platí při všech osvědčcích nebo při zvláštních notářských úředních jednáních, jež nespádají pod ostatní odstavce sazby. Poplatek obnáší za první hodinu, byl jen započatou 2 zl. a za každou následující počatou 1 zl.

3. Útraty cestovní a poplatky za jednání mimo kancelář. Předseběře-li se k žádosti účastníkově nějaké jednání, které dle své povahy mimo kancelář notářskou projednávati se musí, přísluší notáři za takové jednání vedle poplatku dle sazby ještě poplatek za jednání mimo kancelář v obnosu 1 zl.; projednáva-li se však něco mimo jeho sídlo, přísluší jemu na místě poplatku tohoto poplatek za čas stravený cestou tam a zpět.

4. Poplatek za psaní obnáší za každou stranu, která obsahuje ne více než 25 řádků 10 kr., při větším počtu řádků, jakož i účtech, tabulkách a výkazech, většinou z číslic sestávajících, za každou stranu 20 kr. Započatá strana pokládá se za dokončenou.

XI. Oprávnění notářství vykonávati pomijí:

1. vzdáním se;
2. přestoupením k advokacii nebo k státnímu úřadu;
3. ztrátou rakouského státního občanství;
4. ztrátou svéprávnosti (§ 6 lit. a);
5. následkem nedoplnění zmenšené kauce v případě § 27. not. ř.;
6. odsouzením dle všeob. trestního zákona;
7. následkem trvalé nezpůsobilosti k výkonu notářství pro vadu tělesnou nebo duševní;

8. následkem disciplinárního nálezu znějícího na sesazení. Každý zánik oprávnění, úřad notářský vykonávati, oznámí jest ministru spravedlnosti a notářské komoře, státnímu zástupci a všem soudním úřadům onoho obvodu, pro který notář byl jmenován (nař. min. sprav. ze dne 15. ledna 1885 č. 722. soudům v Haliči č. 9. věst. min. sprav.). Každý notář, který se dobrovolně svého úřadu vzdal, nebo na jiné místo přesazen byl, má svůj úřad tak dlouho vésti, až vrchní zemský soud jej úřadu toho zbaví. Přesazení z úřední povinnosti jest nepřípustno. Notář, jehož resignace byla přijata, má vůbec dle § 20 not. řádu notářství až na další opatření, nemá však žádného práva na další snad jeho vykonávání (vým. min. sprav. ze dne 22. května 1881 na vrch. zem. soud vídeňský).

XII. Řízení disciplinární (viz čl. Řízení disciplinární).

XIII. Daně. Výdělek notářů jest zařaditi v onen druh výděлку, který má za předmět služby a který je dle § 1 pat. ze dne 31. pros. 1812 odst. IV. lit. b) dani z výděлку podroben. Z povinnosti platiti daň z výděлку plyne také povinnost k dani z příjmů v I. třídě dle výměry pat. ze dne 29. října 1849 (vým. min. fin. ze dne 22. července 1852 č. 5380). Dle nových zákonů o daních přímých podléhají notáři rovněž dani výdělkové a jsou zařaděni do XXVI. třídy zaměstnání (§ 34 zák. ze dne 25. října 1896 č. 220 ř. z. příl. J prov. nař. ze dne 28. ledna 1897 č. 35. ř. z.).

B. Kandidáti notářství a notářští substituti.

I. Kandidáti notářství jsou pomocníci notářovi, kteří se za jeho vedení a dohledu k notářskému úřadu připravují a kteří v listině u notářské komory vedené jsou zapsáni (§ 117 not. ř.); zápis do listiny této provede se toho dne, kterého oznámení dotyčného notáře notářskou komoru dojde. Do listiny kandidátů notářství zapsán býti může toliko ten, kdo vykáže, že nejméně 2 státní zkoušky, z nichž jedna musí býti judicialní, odbyl, nebo že dosáhl hodnosti doktora práv. Praxe u notáře musí býti výlučná; není dovoleno kandidátu, aby zároveň byl v praxi advokátní nebo soudní nebo ve službě státní nebo soukromé.

II. Notářští substituti opatřují záležitosti notáře, který pro jisté okolnosti (dovolená, nemoc, nepřítomnost, suspense, sesazení, smrt nebo vystoupení) notářství dočasně nebo pro vždy vykonávati nemůže nebo nesmí (§ 119 not. ř.). Notářské substituty ustanovuje příslušný soudní dvůr I. stolice ku návrhu notářské komory. Má-li notář dovolenou, nebo je-li nemocen, má sobě sám způsobilého notářského substituta navrci. Za

substituta může býti ustanoven buď notář v okrsku téže komory nebo notářský kandidát, který má všechny potřebné vlastnosti ku dosažení místa notářského. Nemůže-li se takto substituce opatřiti, může k návrhu notářské komory a se schválením ministra spravedlnosti i takový substitut se zříditi, který sice nemá dvouletou praxi notářskou, který však má ostatní vlastnosti potřebné k dosažení místa notářského. V nutných případech může také soudní dvůr I. stolice, v jehož obvod sídlo notářské patří, bez návrhu notářské komory prozatímně substituta stanovit. Kandidát, který byl za suspendovaného notáře substitutem stanoven, musí složit kauci. Kromě toho jest kandidát za substituta ustanovený povinen kauci složit též tehdy, když notář, který je zastupován, neprohlásí, že ručí za substituta svou kaucí. Kandidát substitutem ustanovený musí složit slib u soudního dvoru I. stolice, který ho ustanovuje, ač-li již dříve jako substitut v přísahu vzat nebyl.

Substitut obstarává na místě notáře všechny záležitosti jeho a ve vedení rejstříků a seznamů jeho pokračuje. Notářské listiny podepisuje s dodatkem své vlastnosti jako substitut a cituje při tom též svůj zřizovací dekret. Pokud by sám nebyl notářem, má použití úřední pečeti toho notáře, kterého zastupuje. Pokud substituce trvá, nesmí notář substituovaný sám notářská jednání předsevzít. Notářskému kandidátu, který jako substitut působil, může se disciplinární cestou vysloviti písemní důtka, peněžitá pokuta do 500 zl. a zrušení substituce, toto však pouze s tím účinkem, že kandidát musí substituce zanechat, a že po dobu jednoho roku nesmí žádné substituce přijati (§ 158 not. ř.).

III. Zkouška notářská. Ku zkoušce notářské může býti připuštěn pouze ten, kdo vykáže se 2letou praxí, při čemž musí 1 rok strávit v kanceláři notářské; druhý rok může býti stráven buď praxí advokátní nebo soudní. Notářské zkoušce není na překážku, složil-li uchazeč státní zkoušku státovědeckou teprve po odbytí dvouleté praxe (roz. ze dne 25. června 1878 č. 7165 časop. »Not.-Zeit.« r. 1878 č. 29). Zkušební komise skládá se z předsedy, dvou radů vrchního zemského soudu a jednoho notáře. Při ústní zkoušce mají se vůbec šetřiti předpisy pro zkoušku soudcovskou platné, zvláště ale jest se přesvědčiti o znalosti a zběhlosti kandidátově ve všech oněch oborech, které souvisejí s výkonem notářství, anebo které notáři jako soudnímu komisaři přiděleny býti mohou. Zkouška písemní záleží ve vypracování notářského spisu o smlouvě, posledním pořizení a v sepsání směnečného protestu. Žádost za připuštění ke zkoušce jest podati vrchnímu zemskému soudu, který o ní rozhodne s výhradou stížnosti ku ministerstvu spravedlnosti. Zkouška odbývá se u vrchního zemského soudu nejprve písemně a pak ústně. S kandidáty, kteří znají ještě druhou řeč v zemi obvyklou, má se zkouška předsevzít k jeho žádosti i v tomto jazyku a v dekretu o zkoušce má se pak poznamenati, ve kterých jazycích kandidát jest oprávněn jednání předsevzít. Opakování zkoušky omezeno není. Zkouška advokátní s prospěchem odbyta nahraňuje zkoušku notářskou (nař. min. sprav. ze dne 21. prosince 1854 č. 266. ř. z.).

C. Komory notářské a sbory notářů jsou povolány k hájení cti a vážnosti stavu notářského, a ku zastupování zájmů jeho (§ 124—142 not. ř.).

I. Sbor notářů tvoří všickni notáři, kteří v obvodu téhož soudního dvoru I. stolice své sídlo mají. Sbor notářů jednoho obvodu soudního, v němž je méně než 15 systemisovaných míst notářských, může se za účelem zřízení společné notářské komory sloučiti se sborem notářů jednoho nebo více soudních obvodů ku společnému hájení zájmů.

V obor působnosti sboru notářů spadá:

1. volba předsedy, členů komor a jich zástupců;
2. podávání zpráv o konání spravedlnosti;
3. podávání
 - a) návrhů ve příčině odstranění nedostatků, jež se objevily;
 - b) návrhů zákonů;
 - c) dobrých zdání o sloučení se sborů notářských;
 - d) návrhů ve příčině organizace notářství;
4. stanovení přírážek komorou navržených;
5. zkoumání účtů komor;
6. stanovení jednacího řádu, který jest schváliti ministrem spravedlnosti.

II. Komory notářské.

Pro obvod každého soudního dvoru první stolice, pro který jest aspoň 15 notářských míst systemisováno, jest zříditi z notářského sboru notářskou komoru. Tak tomu jest při zemských soudech: v Solnohradě, Gorici, Celovci, a při krajských soudech v Budějovicích, Chebu, Kutné Hoře, Celji, Lubnu. Sídlo komory musí býti v sídle soudního dvoru. V obvodech soudních dvorů, pro které nelze zříditi notářské komory, má soudní dvůr záležitosti, notářské komoře přikázané, sám obstarávati. Tak tomu jest v okrsku zemského soudu v Zadru, krajského soudu v Rovignu, Raguse a Splitu. Společné notářské komory jsou ve Vídni, Praze, Linci, České Lípě, Mostě, Chrudimi, Plzni, Brně, Olomouci, Opavě, Lublani, Innomostí, Roveredu, Terstu, Krakově, Tarnově, Lvově, Přemyslu a Černovicích.

1. **Organisace:** Notářské komory sestávají z předsedy a 4 členů, čítá-li sbor notářů 25 neb méně členů, jinak ze 6 členů. Vídeňská notářská komora sestává z předsedy a 8 členů. Zvolení předsedou, členem neb zástupcem nelze odmítnouti, ač neuplynula-li ještě 3 léta od vystoupení z notářské komory; z důležitých důvodů lze však každému z komory vystoupiti. Komora shromažďuje se nejméně jednou v měsíci a mimo to v případě potřeby na vyzvání předsedovo. Proti usnesením a opatřením notářské komory nebo předsedy lze sobě, pokud notářský řád nic jiného nestanoví, během 14 dnů ode dne doručení stěžovati k vrchnímu zemskému soudu.

2. **Úřední dohled:** Nejvyšší dohled na notářství přísluší ministru spravedlnosti; dohlédání na jednání notářů a notářských komor náleží předsedům soudních dvorů I. a II. stolice. President soudního dvoru I. stolice v sídle komory, jakož i státní zástupce jsou oprávněni protokoly a spisy komory v evidenci míti, v ně nahlédati a se přesvědčovati, jsou-li správně vedeny a opisy a výtahy z nich si vyžádati. Ministr spravedlnosti může komoru rozpustiti.

3. **Obor působnosti komor:** Komorám přísluší:

- a) dohled na chování se a úřední činnost notářů, dohled na kandidáty jakož i na vedení seznamů těchto;
- b) provádění disciplíny nad notáři a notářskými kandidáty;

c) zprostředkující zakročení při omylech a sporech mezi notáři ve příčině výkonu jich povolání sběhlých; jsou notáři povinni před podáním stížnosti prostřednictvím komory se dovolati, a to jak ohledně sporů poplatkových mezi notáři téhož obvodu, tak i ve příčině sporů se stranami, jakož i ohledně úřední činnosti notářů;

d) rozhodování o stížnostech u ní podaných dle ustanovení notářského řádu;

e) potvrzování praxe notářských kandidátů;

f) podávání návrhů a dobrých zdání v otázkách zákonodárných, o změnách organizace notářství, obvodu nebo sídla komory, o ztencení nebo rozmnožení míst notářských nebo přeložení jich, o změnách poplatků atd.;

g) spolupůsobení při obsazování míst notářských, skládání a vracení kaucí;

h) obstarávání hospodářských záležitostí a stanovení jednacího řádu, který schvaluje ministr spravedlnosti;

i) svolávání sboru notářů;

j) volba funkcionářů komory;

k) podávání zpráv o výkonu spravedlnosti;

l) návrhy na odstranění objevivších se nedostatků a návrhy zákonů;

m) udílení dovolené notářům za účelem předsevzetí úředních jednání mimo sídlo úřední, ač-li dovolená 8 dní přesahuje. Je-li notář vzdálen déle než 3 dny a není-li to za úředním jednáním, má si vymoci dovolenou, která se mu během jednoho roku na dobu 6 neděl notářskou komorou, na dobu 3 měsíců vrchním zemským soudem, na delší dobu ministrem spravedlnosti udělit může;

n) vedení seznamu všech notářů a notářských kandidátů svého obvodu;

o) vynášení trestů pořádkových.

D. Osvědčení notářská (§ 76—90 not. ř.).

I. Pojem a druhy:

1. Notářským osvědčením v širším smyslu rozuměti jest všechny ony listiny, k jichž vyhotovení notář mocí svého úřadu a dle ustanovení notářského řádu jest oprávněn. Sem patří notářské snímky, zvláště notářské spisy (viz odst. E.), dále úřední stvrzení pravosti podpisu, souhlasu opisů s prvopisy nebo skutkových okolností. K notářským osvědčením prvního druhu patří: vidimace, legalisace, ověření překladů; k osvědčením druhu druhého: vysvědčení o žití, osvědčení usnesení valných hromad, protesty, osvědčení prohlášení o skutečných udalostech (viz příslušné zvláštní články).

2. V užším smyslu jsou osvědčení notářská písemná vyhotovení o prohlášení strany, učiněných za tím účelem, aby tato notářem oznámena byla jiné určité osobě. Notářská osvědčení rozeznávají se od notářských spisů tím, že při prvních toliko jedna strana nebo jistá skupina stran jest činnou, takže se tu jedná toliko o jednostranná prohlášení vůle, kterými jednajícím stranou nezamýšlí se zavázati aniž práva pro třetí určitou osobu založiti.

II. Řízení při notářských osvědčeních.

Notář jest ku sepsání takových prohlášení jen tehdy zmocněn, mají-li se jimi založiti právní účinky; naproti tomu nemusí se přesvědčovati, zda prohlášení spočívá na skutečnostech pravdivých, a nemá se z pravidla zabývat ani vnitřní povahou dotyčného prohlášení, pokud toto není patrně

protizákonným. Spočívá-li takové prohlášení na temných neb dvojsmyslných okolnostech, jest stranu dle analogie § 53. not. ř. na to upozorniti a přiměřeně poučiti. Notář má o každém notářském osvědčení protokol sepsati a v něm prohlášení, které se má oznámiti, slovy uvésti. Protokol má strana podepsati. S tímto protokolem odebere se notář do místnosti, kterou strana udala, aby tam protistraně prohlášení přednesl. Okolnost, že se oznámení stalo, jakož i okamžik, kdy se tak stalo, uvede notář v témž protokole jakožto pokračování jeho. Odpověď protistrany lze jen tehdy pojeti do protokolu, když toho tato žádá, nebo dovolí-li to a když na znamení souhlasu protokol podepíše. V oznámení má se žádající straně a když za to žádá protistrana, i této, osvědčení v prvopisu vydati. Nelze-li stranu v udané místnosti zastihnouti, nebo vzpěčuje-li se tato notáře vyslechnouti, nebo zabránil-li mu přístup, má notář, pokud si to strana za osvědčení žádající přeje, snímek osvědčení doporučeným listem doručiti, nebo snímek tento předložiti soudu, který naloží s ním dle předpisu soudního řádu.

E. Notářské spisy (§ 52—69 not. řádu).

I. Pojem a druhy.

Notářské spisy jsou listiny, které za spolupůsobení notářova dle předpisů notářského řádu o právních prohlášeních a jednáních stran se zřizují. Notářské spisy mohou se zříditi:

1. O právních prohlášeních, na základě kterých strana před notářem spisem, který on sám sepíše, vůli svoji projeví, vlastně prohlášení učiní, které má míti určité právní následky.

2. O právních jednáních, kterými 2 nebo více stran právní jednání uzavrou nebo právní poměr na jisto postaví.

3. Notářské spisy jsou buď vykonatelné nebo nevykonatelné; na základě oněch lze vésti exekuci, zní-li na dluh peněžný nebo jiné zastupitelné věci, a jsou-li obě smlouvající se strany, právní důvody, předmět a čas výkonu přesně stanoveny a jestliže zavázaný v listině svolil k tomu, že listina tato ve příčině uznaného dluhu ihned jest vykonatelná (§ 3 not. ř.). Notářské spisy, které této doložky nemají (doložka garanční), nejsou způsobilé k exekuci.

4. Dále lišiti dlužno spisy notářské, které notář na základě prohlášení vůle stran bez ohledu na listiny dříve vyhotovené sepisuje tak, že se notářským spisem teprve právní jednání zakládá, a notářské spisy, které spočívají na soukromých listinách již zřízených, takže tyto se mají notářsky jen utvrditi. V případě tomto jest tuto soukromou listinu k notářskému spisu přišti; ona tvoří pak s ním co do obsahu nedílný celek (§ 54 not. ř.). Sepsání notářského spisu k utvrzení takové soukromé listiny nesmí býti notářem odepřeno, i kdyby dotyčná listina sepsána byla někým třetím (rozh. ze dne 24. prosince 1872 č. 13084, rep. nál. č. 33).

II. Náležitosti platnosti spisu notářského.

1. Přítomnost a spolupůsobení notářovo: Přítomnost notářova jest nezbytná. Spis v nepřítomnosti notářově sepsaný nemá platnosti veřejné listiny (rozh. ze dne 28. listopadu 1877 č. 3208 sb. »Gl. U.« XV., 6676).

2. Notář musí znáti stranu osobně i dle jména nebo musí totožnost stran dle předpisů potvrzena býti.

3. Osobní způsobilost a oprávnění stran k uzavření jednání musí být notářem pokud možná vyšetřena.

4. Poučení stran notářem o smyslu a následcích dotyčného právního jednání.

5. Vážná a opravdová shoda stran ve příčině smlouvy, která se má uzavřít. Notář má se o tom úplně přesvědčiti a má za tím účelem po přečtení spisu osobním dotázáním se stran si přesvědčení zjednati, že spis odpovídá jich vůli.

6. Přivzetí dvou svědků jest potřebí:

a) sepisuje-li se spis notářský o smlouvě dědické nebo o jiném posledním pořízení;

b) neumí-li jedna strana psáti;

c) nebo není-li řeči, v které spis se sepisuje, znalá;

d) nebo je-li slepá, hluchá nebo němá.

Tyto dva svědky může také druhý notář nahraditi.

7. Zvláštní náležitosti obsahují § 59—65 not. ř. ohledně osob slepých, při kterých svědci při prohlášení stran, čtení a podepsání spisu přítomni býti musí, dále ohledně hluchých, kteří spis sami čísti, musí, což jest ve spise poznamenati; neumí-li hluchý čísti jest kromě dvou svědků ještě třeba přítomnosti důvěrníků. Totéž platí o němých. Zřizuje-li se spis notářský cizím jazykem, jest třeba přivzetí přísěžného tlumočnicka, ač není-li notář sám tlumočnickem dotyčné řeči; při sepisování smlouvy dědické ve formě notářského aktu jest šetřiti ještě zvláštních předpisů obč. zákona.

III. Obsah notářského spisu.

Notářský spis musí obsahovati:

a) datum, místo, potom rok, měsíc a den jednání;

b) jméno a příjmení jakož i sídlo notářovo a byl-li druhý notář přítomen i jméno tohoto;

c) jména i příjmení stran a svědků spisu, svědků totožnosti, důvěrníků a tlumočnicků;

d) potvrzení, že notář strany a svědky osobně zná, nebo že jemu a kým jich osobní totožnost byla potvrzena;

e) obsah jednání s poukazem na příslušná plnomocenství nebo jiné přílohy;

f) ku konci poznámku, že spis stranám byl přečten, nebo označení oněch obřadností, které dle ustanovení zákona nahrazují čtení a podotknutí, že spis stranami byl schválen;

g) podpis stran, a je-li nutno přivzítí svědky, důvěrníky nebo tlumočnický i podpisy těchto osob.

Neumí-li strana nebo svědek psáti, musí tito znamení své ruky připojiti a musí v prvním případě jméno stran svědkem nebo druhým notářem, v druhém případě jméno svědka, který neumí psáti, druhým svědkem připsáno býti. Nemůže-li strana ani znamení ruky připojiti, musí se tato překážka výslovně uvéstí a svědky spisu notářského zvláště potvrditi. Konečně musí notářský spis notářem resp. dvěma notáři podepsán býti a pečeť úřední připojena.

IV. Z pravidla ponecháno je stranám na vůli, chtějí-li o svých právních jednáních notářský spis sepsati čili nic. Obyčejně činí strany tak jen tehdy, jedná-li se o to, aby dotyčnému právnímu jednání větší stupeň moci průvodní byl zajištěn. V jednotlivých případech předepisuje však zákon, že

ku platnosti jistého druhu smluv a právních jednání potřeží jest notářského spisu. Tento směr sleduje zákon ze dne 25. července 1871 č. 76 ř. z. a sice jak z motivů k tomuto zákonu vychází, za tím účelem, aby třetí osoby byly chráněny před úmluvami činěnými na oko mezi manžely, jakož i před darováním, které často jen na oko se děje, a aby osoby, které při předsevzetí právních jednání pro své tělesné vady by mohly býti poškozeny, před škodou chráněny byly; jsou to slepí, hluchí a němí. Ku své platnosti vyhledávají následující smlouvy notářského spisu:

- a) smlouvy svatební;
- b) smlouvy trhové, směnné, důchodové, půjčky mezi manžely a uznání dluhu, které vydává jeden manžel druhému;
- c) potvrzení o přijetí věna, i když tato jiným osobám než manželce se vydávají;
- d) smlouvy darovací bez skutečného odevzdání;
- e) všechny smlouvy o právních jednáních mezi živými, které slepci nebo hluchí, kteří neumějí čísti nebo němými, kteří neumějí psáti zřízeny byly.

V. Účinky procesualní:

1. Notářské spisy, jsou-li všemi náležitostmi notářského řádu opatřeny a dle předpisu téhož zřízeny, jsou veřejnými listinami, kterým přísluší plná víra ohledně skutečností, o kterých byly zřízeny (§ 111 s. ř. § 292 nov. s. ř.).

2. Notářský spis jest listinou, na jejíž základě lze zahájit řízení rozkazní (§ 1 nař. ze dne 21. května 1855 č. 95 ř. z. a ze dne 18. červce. 1859 č. 130 ř. z.; § 548 nov. s. ř.). Předpokládá se však, že notářský spis zřízen byl v tuzemsku (roz. sb. »Gl. U.« č. 4112 6113 § 548 nov. s. ř. č. 1 a 2).

3. Nehodí-li se notářský spis k řízení rozkaznímu, může býti nicméně základem sporu exekučnímu dle § 298 s. ř. a dvor. dekr. ze dne 7. května 1839 č. 358 sb. z. s.

4. Za exekuci na základě notářského spisu lze žádati i tehdy, byl-li tento jednostranně, pouze dlužníkem zřízen (§ 1 č. 17 nov. ex. ř.).

VI. Odpor proti notářskému spisu.

Notářský spis lze vzít v odpor:

1. Žalobou a sice:

a) lze-li právní existenci jednání v notářském spise obsaženého dle všeobecných právních zásad podporovati (viz motivy k not. ř. str. 19);

b) dle zákona ze dne 6. března 1884 č. 36. ř. z. (§ 2, 3, 4, 5, 6, 29, 30);

c) žalobou opoziční, jestliže právo exekventovo okolnostmi, které po zřízení notářského spisu nastaly, zaniklo (§ 35 nov. ex. ř.);

d) je-li vykonatelnost spisu notářského pořadem práva soukromého spornou (§ 36 nov. ex. ř.).

2. Notářskému spisu lze odporovati stížností (rekursem) a sice proti exekučnímu výměru, není-li tu náležitostí pro povolení exekuce předepsaných.

VII. Poplatky.

1. Notářské spisy o právních jednáních, která poplatku dle stupnice podlehají, jest opatřiti příslušným kolkem, ač-li tento nepřesahuje 20 zl. (§ 3 nař. ze dne 28. března 1854 č. 70 ř. z.); převyšuje-li poplatek z právního jednání 20 zl., jest spis notářský ohlásiti úřadu poplatky vyměřujícímu, který poplatek vyměří.

2. Kolku 50 kr. z každého archu podrobena jsou:

a) notářské spisy o právních jednáních, která procentnímu poplatku podlehají;

b) notářské spisy, kterými soukromá listina již zřízená vlastnosti notářského spisu nabytí má, aniž by změna práce a závazků nastala. Nastane-li však taková změna, vyměří se poplatek z notářského spisu dle §§ 35 a 38 zákona ze dne 9. února a 2. srpna 1850.

3. Podléhá-li spis notářský zároveň stupnicovému, stálému a procentnímu poplatku, jest ohledně každého druhu poplatku vzítí zřetel na dotyčné zvláštní předpisy a tudíž poplatek stupnicový, nepřesahuje-li 20 zl., jednoduchým nebo dle okolností dvojnásobným obnosem a stálý poplatek kolkový použitím příslušných kolků na notářském spisu zapraviti a zapravení na spisu k vyměření procentního poplatku zaslaném poznamenati.

4. Příjem bezprostředních poplatků z notářských spisů potvrzuje úřad k vybírání jich oprávněný vždy s náležitým udáním notářského spisu, z kterého poplatek byl zapraven, proti zvláštní kvitanci.

5. Poplatek stupnicový z notářských spisů má se jen v jednoduchém obnosu vybírati, i když bylo vydáno více snímků tohoto spisu

6. Podléhá-li prvopis spisu notářského na prvním archu poplatku kolkovému, který obnos 50 kr. nedosahuje, podlehají též snímky tohoto spisu za každý arch témuž kolku, jako první arch prvopisu (nař. min. sprav. a fin. ze dne 27. listopadu 1858 č. 223 ř. z.).

F. Notářské archivy (§ 143—152 not. ř.) jsou určeny ku přijímání a trvalému uschovávání spisů a pečetí notářů, kteří již neúradují nebo zemřeli. Zřizování notářských archivů děje se dle potřeby a po dohodnutí se dotyčné notářské komory nařízením ministerstva spravedlnosti. Notářské archivy řízeny jsou ředitelem, dle potřeby též příručím. Záležitosti kancelářské obstarává sekretář s archivními písáři a sluhy. Náklad na notářské archivy hradí stát. Po smrti, propuštění, nebo přesazení notáře na jiné místo mají se spisy naležající se v jeho uschování, jednací rejstřík a seznamy i s jeho pečetí prostřednictvím notářské komory do notářského archivu jeho okrsku zaslati; byl-li notář přesazen na jiné místo v obvodu téhož notářského archivu, může soud I. stolice, slyšev notářskou komoru jeho nynějšího sídla, z důvodů zvláště důležitých jemu dovoliti, že si může své spisy do nového sídla s sebou vzíti. Ku převzetí notářských spisů má notářská komora jednoho ze svých členů vyslati. Ztratily-li se nějaké spisy, nařídí notářská komora notáři, který spisy má odevzdati, nebo není-li tento na živu, jeho nástupci, aby nedostávající se spisy ihned, po případě v jisté lhůtě předložil. Nestane-li se tak, vyrozumí se účastníci o těchto objevených vadách osobně, nebo, není-li to možno, vyhláškou, aby svá práva chránili. Ředitel archivu jest oprávněn vydávati snímky, výtahy, opisy a vysvědčení ze spisů v archivu uschovaných nebo nahlížení do nich dovolovati nebo vraceti listiny, které notář v uschování vezme. Listiny vydané archivem notářským ověřuje ředitel archivu. Poplatky archivní vybírají se dle sazeb pro notáře platných a odvádějí se do státní pokladny. V okresích dvorů soudních I. stolice, pro které není zřízen notářský archiv, obstarávají tyto soudní ovory úkoly úředníkům archivním přikázané. Předseda soudního dvoru má za tím účelem jednomu radovi úkol archivního ředitele svěřiti.

Literatura: V. Šedivý, Notářství dle práva rak., Praha, 1895.